...ארזאמלונג. גענדז נ״ט
...וס ... ארוים אז ער האט
...אדורכצופיר... אן אבלאווע אויף
...עס־או...אניזירט אזוי אז איצט אנשטאט
...אין מאלינעס. ער ענט...לדיקט זיך פארן
...ון בעט זיך רויק פונאנדערגײן.

...זאט אויף לידסקע..

...נגען אלע געוווי״ער געווארן אז דער מיט...קאמענדאנט איז שוין
ער זיצט אט... אויף לידסקע אין געסטא־טורמע...

...עקוקט אײנער דעם צווײטן אין די אויגן אריין און זיך
:

...עך צו דערפירן צו אזא טראגי־קאמישע סיטואציע
...די צענדליק טויזנט מענטשן?

דער "...ײנער מושקאט" האט דעם ענין אזוי צעדרײט,
...ארן אזא טראגי־קאמעדיע?

...טורמע און וויל ניט אננעמען קײן עסן. א

...אמ...

...אויסגעפירט א באפעל.

...שאודר־לזוולן?..

...ינס שולדיקן

...ים. ווי נאר די געטא־אײנוווינער האבן זיך בא־
...די אײנוווינער גענומען חקרונגען ארום דעם, וואס

...גע. קײנער אבער וויל ניט גלויבן, אז ער זאל אזעל־
...ך אײגענער האנט. הײסט עס, אז ער האט געהאט אזא פארד־
...י, איז ווער אבער שולדיק אין דער פארארדנונג?

...עס אונטער דעם באהאלטן?

...ום געטון צו ... נעס ... כטן וועגן
...ן אקטועל... איצט דער מאל... אקט...

[illegible] מען
[illegible] ערעלם
אונ
אין
[illegible]

[illegible] נס אז ע
[illegible] וינונג
[illegible]

[illegible] ערציילט [illegible]
[illegible] נזיז יידן. אזוי [illegible]
[illegible] רן 600 [illegible]
[illegible] ים געמיינט
[illegible] און א.א.פ.
[illegible] לן דער [illegible]
[illegible] אומגעקומען
[illegible] פוליטיש. [illegible]
[illegible] ראס. זעלבע
[illegible] מען [illegible] ט

[illegible] מען פון ש [illegible]
[illegible] מורדים [illegible] אונ [illegible] דער
[illegible] האלד. [illegible] ער פון
[illegible] עמע [illegible] מיט יידן און [illegible]
[illegible] קערן [illegible] ע. [illegible] ער היטם עס קומען [illegible] קוועקוועס.

[illegible] לער איז דאן אנטלאפן פון וואלקאמיר אין דארף
[illegible] סטים. פון דא פלעגט ער שיין אין קאנטאקט מיט דער [illegible]
[illegible] פון דארט באקומען געגורע ידיעות אינם [illegible] אדער [illegible]
[illegible] מענלעך.

דער באקאנטער [illegible] עס האט זיך [illegible] ער ארויסגעזען אז
געמען [illegible] איינער פון די [illegible] לגעמער [illegible]
קוציעם. ער דערציילט אים [illegible] אזוי דאס [illegible]
געקומען. וועגן זעלבן פלעגן אויף [illegible] ערציילן א די אנדערע [illegible]
אז אונזער דערציילער האלט דאס פאר [illegible] ווידערונגען:

[illegible] נאך די אויטאס זענען אנגעקומען צו די [illegible] גריבער
האט [illegible] די יידן באפוילן ארויספרינגען אין די [illegible]
אויסלייגן אזוי אין 2 רייען [illegible] די קעפ פון איין [illegible] די [illegible]
אריינפאסן צווישן די קעפ פון דער צווייטער [illegible]
מאנגל אין פלאץ/. ערשט דאן [illegible] זיי [illegible]
דעם גרוב און מיט א [illegible] אזוי [illegible]
אלע ביזן לעצטן. די צווייטע גרופע [illegible] דארט
[illegible] גע [illegible] מיט [illegible] ער [illegible]
[illegible] דאס זעלבע [illegible] גיט [illegible]
[illegible] רייען. די [illegible]
[illegible] אזונגדער פאר [illegible] באזונדער [illegible]
[illegible] לעגט מען גלייך [illegible] ממש אר [illegible]
[illegible] עפעס ניט קיין לעבעדיקע [illegible]
[illegible] מארלירן יעדע [illegible]
עס איז ניט געווען קיין אין [illegible]
[illegible] ארער ניט [illegible] אויספיר [illegible]

ענדיק פרײדיקע איז פלו
האט זיך איר די ערד פון אונטער
יסן און אלײן האט זיך איר אויסגע
רבליבן הענגען אין דער לופטן, ממש

איר אומגעריכט פארגאנגען א געדאנק:

דערנערן די קינדער?

יי יאר זײנען פארבײ זײט יענער געשעעניש
דערצויגן, דערנערט און אנטוויקלט.
טלינג אלט געווען דרײ יאר, דאס

האט געקוואלן פון דער אײגענער בריה
שטענדיקײט. ערגיץ טיף האט געגראבן א
ט און אומעט, אבער אויך ערגיץ-טיף
ווארצעלט דער געפיל פון גרויסן זיך אי
זעלבסשטענדיקער דויערהאפטיקײט און דאס גע-
פון גרויסער הנאה:

– איך טראג אוים, אלײן טראג איך אויס דעם וונדער
פון דערנערן און דערציען מײנע עופהלעך...

אלײן!

זעלבסטשטענדיקן!

מיטן זעלבן גרויסט זיך מן-הסתם א פויגל ווען ער
ברענגט דערנערונג אין זײן נעסט, דערנערונג פאר זײנע
עופהלעך. אזוי-א דארף זיך מן-הסתם פילן יעדער רעמער,
ווען זײן רעטונגס-אקציע איז א געלונ-
גענע.

פון די מוטערס אויגן האט ארויסגעקוקט א פארבארגענע
פרײד, -טראציקײט!

פון איר האלטן זיך – מוטערלעכע שטאלץ פון זעלבסט-

...בע אפטײלונג װעלכע ארבעטן "אקארד" באקומען שטאטישע ברויט-
...אין אלגעמען זײנען אין מאנאט יולי פארקויפט געװארן דורך
...ן און אנשטאלטן 19.569 ברויט-קארט[illegible] אויסער דעם זײנען דורך
...ספעציעל ברויטקארטן "553" שטי[illegible] פערזאנען װעלכע
...ע און װאך. די ברויט קארטן זײנען פארקויפט געװארן לויט
...פעלדע אמט, אויף װעלכע ס'איז ארויסגעגעבן געװארן פראד-
...ער אפצאל פאר ד קארטן איז געװען באשטימט 1.30
...שטנדע אין שטאט זײנען ארויסגעגעבן געװארן 4.125
...אינ[illegible]טרי 500 שטאטישע קארטן פאר דער װאך [illegible]
...רטן. 1.700 צוג-קארטן האבן באקומען די אנגע...
...עלכע זײ האבן [illegible] פאיקי [illegible] שוין אויבן-
...-ראציעס:

.7 דאס ארומצוימען

דאס ארומצוימען דארף געמאכט ווערן אויף דעם זעלבן אופן, ווי ביי א מאדערנעם אינדוסטריע-אונטערנעמונג, דאס דארף מאכן מער אוממעגלעך דאס אריינגיין פון פרעמדע אויף דעם ארומגעצוימטן פלאץ.
א [illegible] פון [illegible] מיט א האלץ-פלויט פון קרוב 2 מעטער די הויך.
אויף [illegible] פון בעטאן אריינגעמויערטע אייזערנע שטראכעטן, וועלכע זיינען אריינגעבויגן צום אינעווייניק. פון קרוב 60 צמ. די אייזערנע שטאנגען דארף מען 2-3 מאל מיט שטעך-דראט פארבינדן.

1/ דער הויז״פארוואלט...

אנטוואָרטלעך פאר דער גאנצקייט און צושטאנ...

<u>באמערקונג:</u> אז א דערלויבניש פון וואוי...
ניט קיין רעכט ארויסצוגעבן
פון איינוואוינער, וואס געפינע...

2/ דער הויז״פארוואלטער איז מחויב צו זאָרג...

א. פארן סאניטארן צושטאנד פון זיין ראיאָן
ב. פאר דער פארהיטונג פון שׂרפה״געפאר.
ג. פאר דער אנטשפרעכנדיקער עקספלואטאצי...

3/ דער הויז״פארוואלטער איז מחויב פינ...

פאראָרדנונגען פון וואוינונגס״אמט אָדו...

...הויז״פארוואלטער וואס ...

שטענדיקייט.

דער מוטערס קאפ איז געווען פאריסן אויף ארויף. דאס מו־
טערלעכע האט געפינען א טרייסט אין איר אומגליק די
טרייסט פון איר ירושה ־ צוויי קינדער וואס זי טראגט אויס
~~אויף אירע פליגל~~...
די

דער פויגל ־פרייט אויס זיינע פליגל און טראגט זיך אי־
בער וועלט אזוי... אט־א איז געפלויגן אונזער מוטער איבער
די הו... ...יפקייטן פון מוטערלעכער דערהויבונג.

...ס 6... ...יסא־לעבן און די מוטער האט פארלוירן
טראצ...קייט. דער קאפ איז אראפגעגליטשט טיפער. די
אויגן האבן פארלוירן זייער גלאנץ און ארום אירע געש־
ניצטע אוי... ...רעמלעך האבן זיך באוויזן רימשקעלעך. דאס
גלאנציקע... ...די אויגן האט באקומען אן אויסזען פון
אויסגעלאש... ...ליכטלעך ־ ליכטלעך וואס זוכן פאר זיך א
רעטונג אין ...ייער צאנקענדיקער גסיסה. אט אזוי צוזאמען
מיט א ...ר אייגנעבראכנקייט איז געקומען די פארלוירנקייט...

אונטערגאנגן

ארום ...אט פ...

[illegible] מוטערלעכע טראב[illegible] זיך.
די[illegible] פון קיין העמען [illegible] די [illegible] אנדערע
נ[illegible] אין צ״ינקר־צאניש נאך אנדערע, נאך
[illegible] געוואָרפן און נאך אנדערע.
[illegible]ן פון 20־טן יארהונדערט.

-------0-------

און געשען איז עס אזוי:
אז קינדער ז״נען געבויגן ה״נט פ״נצטערן מצרים פון ירושלים־דליטא [illegible]יש און
פארבארגענע פרנסה געה״ם און מארעוו״כעריש ארונטערגעבראכט פון [illegible] אין לעבער.
דורך לעבער און אונטערטירן, מ״ט וועגן פון מאראנען א״סבאהאלטן עס [illegible]
די מוטער האט א״ן נו״ט מ״ט טרוקן שווארץ־ברו״ט ז״ך דערנערט אוי״ף צו דערהאלטן
[illegible]ייר מוטער־פראבט און קענען ז״ן די יניקה פונם נ״־געבוירענעם שוועלבעלע.
מוטערס ברוסט האט מען די נ״־געמזיקענע געטראגן א״ן געה״ם פארוויקלט א״ן
[illegible] עקל וואס דערמ״ט פלעגט מען דא לו״פן א״ן מאל״נעס.
[illegible] א״בעריק [illegible] ה״טלעריש באפעל געשלאסן וואָרן
[illegible] אלערהעכסטן [illegible]ירן..

ליגט די שפּוגל־גלאנציקע ... האלב־אנגעלענט אן דער
אייל־
רשוויצטער וואנט פּארזונקען ... זלפט אינם מיסט און...
חברטע, די פעטע, געשוואלע... ...אַז טוליעט זיך צום
לן, האלב־רונד... צודעק־פּיעס ... ן דער קליאוויאטור.
טענער קומען ניט אין באטראכט. ... סטרונעס שניידן זיך איין
אינם גרויסן בארג מיסט און זשאווערן און פֿוילן. דאס מעטשלע־
בע אויג באפט ... ניט אויף. קיינעם אינטערעסירט עס ניט היינט.
קאץ שפּילט פּיאַ... אויפן מיסט־קאסטן פונם פארבינדונגס־צי־
ן וועלכן עס איז אויסגעהאקט א לאך צוליב קענען זיך
~~גבן~~ נגבן פון איי אויף ~~מיטן~~ יינעם צווייטן.
ן איז געטאסטיל, וואס קיינער וויטאגט ניט דעריבער.

ווילנער געטא ־ אפּריל 1942

עו האט א
סיחע אוי
גענען
... אין אויך אין מ...ל
א. הויבער באאבסע
ילנער נ. ק. ח. ד
הויבער אסש
מען ו
עקומל
שמעקער
אנגעד
ונגען א גרופע
שאפן
אפגעס
פון אים אפגענעקומ
פון, א. פארגעקו
ס א.
רשיקלערס:
ע א איד
זיין נוים

מרים
נגס שאק,
שר
מאקע מש
או
ל אוי
או
לי נס
ער

ני
מען

צי רען

הײנט בײם א
קײנער זאל ני

– ניט טראגן מיט זיך גע

11

אלע אין שטאט האבן איבערגעארבע

– װער-װײס װאס עס װארט אונדז.

דער טאג איז אבער אדורך רויק. פונדעסט

א י ך א ר נ א נ י ז י ר א י ן ה ח
פ א ר ד ע ם ר א ז ע נ ב ע ר ג - ש ט א ב

די ארבעט ארום דעם זאמלען ביכער פארצװײגט זיך
באזילום: איך באקום א נײעם גרויסן רוים פאר
ײװאָ". דער רוים װעט זײן אין דער באריטער װי
ליאטעק.

אויך צו קלײבן די ביכער פון שטאט דארף איך שאפן
זײן א לאקאל אין געטא. יעדע אפטײלונג װעט זיך ביי
א קערטע עקיפע װעט זײן א באזונדערע, אזא װעט
װעזענע "דײ"ע הײזער.

איך שאף אזוי ארום ביז 4 ארבעט-ערטער פון ראזענבערג-
"פאא צ י נ ק ע ס".

צװישן דער סעריע אנאנסן און רעקלאמעס װאס מען זעט דא אין גע
קומט צו א נײער אויפגאבע און נאנדערנעקלעבט, אין גאס:

Dienorastis ipr.

סטא

12

פארא

און אי

פרויען, העלפ

בעקערייען א.

לוים או

אין יוני 1942

גרעסער ווי אין

אין דייטשע מי

טלעכע אינסטי

3,2 פראצ אין

זאל צורעכענען. צו

אין געטא איז פרימא

ד.ה. לערך 45 פראצ פון

איז כמעט דער זעלביקער

יאר 1931 האט דער פראצע

און ביי דער יידישער בא

אין געטא איז באדייטנ

און צווישן די ווילנע

פראצ עקאנאמיש אקטי

געטא פארהעלטפסמע

די צאל באש

1942 באטראפן

29,6/ פראצ./

געוואקסן מי

אין געטא

לערך 0

עטאַ־מיניאטורן

אויף די חורבות פון פארווילדונג

הונדערטער יאָרן, דורות־לאנג האט געדאַרפט עקזיס־
טירן דער קלויז פון ווילנער־גאון
לעגענדעס און הייליקייטן.

אין סאמע איינגארטיקן שו
פון ירושלים־דליטא ־ דער אלטער ק

ליגט ער היינט אין ה
מחמאי געמאכט. הונדערטער ס פר־
קייטן ווערן דא געטרעט
שמות

געטאָ - מיניאַטורן

14

[...]עטאָ־סטיל

[...]זט עס ניט און קײנער [...]ס.

[...]ס, איז געטאָ־סטיל.

[...]טאָגט ניט דעריבער.

געטאָ־סטיל פון 1942.

דער אויפגעפּראַלטער צימ[...] איז פאַרוואַנדעלט געוואָרן

אין א דורכגאַנג - א פאַרבינדונג־לאָך צווישן הויף און הויף.

גלײַכצײַטיק ווערט דער דאָזיקער פאַרבינדונג־פּונקט אויסגעניצט

א מיסט־קאַסטן פון געטאָ־אָפּפאַל.

[...] דער הויז־וועכטער - פאַר הונגע~~[illegible]~~

[ק]אַרטאָפל־שאָלן זאַמלט

[...]אויסנוצן צום הייצ[ן]

קע[ג]ן אַלעם וואָס לאָזט זיך ברענגען דאַרף מען

~~[illegible]~~ באַרג מיסט וואַקסט פונדעסטוועגן, ער יערט און

[...]דרייזלן.

[...] פאַר הונגער געשוואָלענע

[...] [...]דיק פּעטע און אפשר

קע[...]

לערענ[...] [...]בלה אין די פּעטיקייטן פונם פּראָוויזאָרישן מיסט־קאַסטן

טאַרגלענדיק דאָרט ~~אין~~ זיך אויסגעשמירטע, נישטערנדיק און גראָבענ־

דיק.

די פּיאַנאָ פון דער רײַכער שטוב האָט צוליב[...]

ענגשאַפט אַרויסשפּאַצירט אויפן הויף און פון הויף

טיקן פאַרבינדונגס־צימער מיטן לאָך ~~אויפן~~ אַרויף מיסט־קאַ[סטן]

אויף קיינעם ווירקט דאָס ניט. קיינער מערקט עס

דאָס אַלץ האָט היינט פאַר קיינעם קיין אינטערע[ס]

...איך צחי...
...חלדרונגער...
...ושלי מער...
...צחוסם...
...וואס ער...

...מאס...
...איך קאמאנדיר...
...איך ניי...
...און ער איז...

...קער פאל ... קרוש־

... 150 קלוגס...
...עווער מוט רער בונ... דערהרגעט...
...ער שני... פארין אלס קלס שילדוואסע...

...ראנזע...
...האט ארומגענומען אלע פארבליבענע...
...די פארבליבענע פרויען און קי...
...אמירער געט... די וזקנים און אלע אנדערע.

...צי לער אליין האט פארלירן א פאטער, 3 ברידער,
...ליע שוועגערינס און 2 פלימעניצעס.

פרויער געשיבטע איז מיר איינגערעגנגעבן
...הערן ערשט אין צווייטער העלפט פעברואר
1942

געט פון ... ת. ...

און ... גיט קענען פארשטי...

פאיקע, וועלכע וועלן גיט גע...

ח. בראנזאפט זאגט ז...

און ליגט פאר אויסשיילן צו דעם

ח. מאדייסקער ליגט פאר ...

אין געלט און פראדוקטן וואס איז פראק...

די זעלבע מיינונג דריקן אויס די ח.ח. ...

ס'ווערן אפגעשטימט פאלגנדע פארשל...

1/ ענדערן דעם פאריקן באשלוס ווענן ... או...

2/ א טייל געלטער פון ג.ה.ק. אפלייגן או... ברויט

3/ די געלטער פון ג.ה.ק. וועט ... רטיילט נאר אויף ארגנט-... ארגנטע...

פארם פון געלט און פראדוקטן. אנגענומען

4/ [illegible] אויף להבא [illegible] פארדאפלען די ארגנטערשטיצונגס

גרינטבאדערפטיקע. אנגענומען.

נאכן אפשטימען די פראגע פון ארגנט-בר... ...

צו א דרינגענדע ערקלערונג אין שייכות מיטן סדר ... ח. בו...

ח. בוראייניק ערקלערט: צוליב דער אויפלייזונג פון ...

דעפרעזענטאנץ פון יידן-ראט אנגעשטעלטע (בשעת דער אקציע ...

רעפרעזענטאנץ ביים געטא פארשטייער) צוליב א גיט ווענזנטלעכ...

און קליינלעכן ענין פון "פאיקיה" - האט ... געשאפן א ספעצי...

גענעלשאפטלעכן לעבן אין געטא, און אזוי ווי [illegible] גיט ז...

מען וועט דא אין ג.ה.ק. אננעמען און באשליסן וועט געפעלן ...

רעצעדירנדן פאקטאר אין געטא - דעריבער טרעט [illegible] ארויס פון ...

דערקלערנדיק, אז ער בלייבט צו דער דיספאזיציע פון ג.ה.ק.

ארבעט און וועט מיטהעלפן אין דער רעטונגס-אקציע, וועלכע

נאך דער ערקלערונג פון ח. כוראייניק גיט א ערקלערונ...

ח. קרוק ערקלערט, אז אין צוזאמענהאנג מיטן פאל פון דער ...

קען ער מער ניט זיין אין קיין שום אנפירנדע קערפערשאפט אין געט...

דעריבער ארויס פון ג.ה.ק איז אבער גרייט מיטצוהעלפן אין דער רעט...

עס גיט אויך א ערקלערונג ח. גורנעסטאלט:

ח. גורנעסטאלט ערקלערט, אז בשעת דער אויפנאמע פון די פראף-רעפרעזענ...

ביים פאליציי שעף איז אין צוזאמענהאנג מיט דער נארי...ר און אומבאדיי...

פאר דער געטא פראגע פון פאיקע, האט דער פאליציי שעף ערקלערט, אז ער ...

אחריות פארן גורל פון געטא און דעריבער האלט ער זיך באזעכטיקט צו דעצי...

ווענן עקרדיקע פראגן פון געטא.

אין צוזאמענהאנג מיט דער דאזיקער פאסירונג סאלידאריזירט [illegible] זיך מיט דער

ערקלערונג פון ח. כוראייניק און טרעט ארויס פון געז. הילפס-קאמיטעט הגם ...

האלט, אז דער ג. ה. ק. פירט א גוואלדיק וויכטיקע ארבעט.

17

ד[...]ן
פאר[...] מופיס[...]
געהערן: דער גו[...]

אם אזוי פירט דא א[...]
דאזיקער "עקספערימענ[...]

אין די ארבע[...]

ה.ק.פ.

דאס איז איינע פון די על[...]
זי 250 ייד[ן]. זיי אלע ארבע[...]
ליבן כאראקטער פון דער [...]
דיר, אנגעפירט פון 15 א.[...]

פון די 250 זיינען בלויז [...]
רע זיינען "קוואליפיצירט" [...]
טירלעך דער עיקר אויפא[...]

[illegible] בודזשעט פון דער צאל בעטרעטעג אין שפיטאל זעען מיר, אז אין די דריי חדשים פון לויפנדיקן האלביאר האבן [illegible] 100 ביז 125 קראנקע טעגלעך [illegible] געהיילט אויפן חשבון פון דער סאציאלער פארזארגונג, [illegible] ארום 67 פראצ. אין אפריל און 84 פראצ. אין יוני פון דער גאנצער צאל קראנקע אין שפיטאל.

[illegible] שטארק איז געוואקסן פארן האלבאיאר די צאל סובסידיעס אויף דירה־געלט /טאבעלע נומ. 3/ – פון 66 פעטענטן ביז 2.060 ד.ה. דרייסיק־מאל. רעכענענדיק אז פאר איין פערזאן, וואס די סאציאלע פארזארגונג געגעבן אויף דירה־געלט 1,6 מארק באטרעפט זיך, אז אין חודש יוני האבן געצאלט פון שפיטאל אויף דירה־געלט [illegible] 4.700 פערזאן, וואס עס מאכט אויס העכער 25 פראצ [illegible] פון געטא.

די באריכטן פון [illegible] הילפס־קאמיטעט /טאבעלע נומ. 5 און 6/ [illegible] די [illegible] פון 21־טן [illegible] ביז 31־טן יולי 1942 /6 מאנאטן מיט 10 טעג/ [illegible] איז נישט רעאליזירט [illegible]. דאס מאכט אוממעגלעך פעסטצושטעלן די צאל פעטענטן, וועלכע [illegible] פון שפיטאל אין געזעלשאפטלעכן הילפס־קאמיטעט, ווייל די אנטשפרעכנדיקע [illegible] אין [illegible] טאבעלע נומ. 5 איז א סך־הכל פון 6 מאנאטן. וועגן דעם [illegible] פארנעם פון דער הילפס־טעטיקייט זאגט עדות די סומע אויסגאבן פאר דעם האלבן יאר – העכער 75 טויזנט מארק, בערך 50 פראצ. פון די אויסגאבן פון דער אפטיילונג פאר סאציאלער פארזארגונג [illegible] איז אבער אוממעגלעך צו פארגלייכן די גרויס פון הילף, וועלכע [illegible] די אפטיילונג פאר סאציאלער פארזארגונג און דער געזעלשאפט[illegible] [illegible] האבן [illegible] פריער אנגעוויזן, אז די [illegible] דער

רײ זײנען פאר אונדז װיכטיק
ר קולטור, אבער אױך די מאטערי
סער אלט.
ױם, אז איר דארפט פריער אױפשטעלן
טמען צום צונױטן; איר דארפט פארצײכענען
בער געדענקט שטענדיק, אז די גאנצע ארבעט
װען זי װעט אפגעטאן װערן סיסטעמאטיש.
שטע איז דאס, װאס עס איז נײ און אײגנ־
עפאכישן ײדישן ישוב; אבער פארצײכענען
רבאױס אױך דאס, װאס איז באװאוסט פון אנדערע

ויט מעגלעך לאזט אפפאטאגראפירן דאס װאס עס איז
אפשר קענט איר אנװײזן ביכער אדער אלבאמען
ײנען שױן רעפראדוצירט געװארן.
פארצײכנט אױף א באזונדער בלעטל; אױב איר
רײבט אױף א צװײטן בלעטל; אבער יעדע נײע
ם בלעטל. שרײבט בלױז אױף אײן זײט פא־

20 ...ארן

...ין אנשטאטט

...ער. געשיקטע דורך

...בײ הײנטיקן טאג

...חדש געװארן מיט

...1. ר.מארק די צאל טעג

...יים מיט זײן נארמאלן גאנג.

...ס פאר די קינדער פון דעק

...נומען מיט למודים במשך פון

...אר די פראבעס פון כאר

...די קינדער גרײטן זיך

...פן חנכה-אװנט, װעבער

...דאס גײך די קינדער

...ובה-אװנט מיט דער

הוצאות דעקן

ן די מיטאַגן ביז

מיט דעם, וואָס

לד-אַרבעטס לאַגערן פֿרײַלײדיקן

ו די אָפּטײלונג צישוועליקע

ען ערטײלט די אָפּטײלונג

ך אָרגאַנעטערט מיט

. די פֿאַרגרעסערונג

ינטער-צײַט, ווען די

מאַל קאָנטאַקט דעם

יק אונגרישער

רענע אַרבעטס-

ערטײלט באַוואָרן

ען און אַנדערע טײערע

22

מיט 300 ר.מארק

געוועזן א קליינע צוליב דער
ביי דער אפשטעלונג.

ייטיקן מאנאט געגעבן עטוואס
(מיט 250 ר.מארק, צווי

פון קינדער-אינטערנאט
דעם האט דער אינטערנאט

פשטעלונג

אויף א צ...
...י דארף מען
...לבן/דרימפירטל מ...
...מע... ארויסגענומען די
...ון פארזיכ... ווייטער פארלעצן דאס
אזעלכע אויסגראבונגען דארפן ל...
איינשעל יגעבנטע מענטשן און אזעלכע.
דער פערסאנאל וואס פירט אויס די א...
א פארזיכטיקן ~~[illegible]~~ און פארלעצ...
אבער אויך דעמאלט, ווען די מעב...ט, האט...
גאנצע זאך דארף אויך זיין א ...נציעל
זיין באהאלטן אין דעם גאנצן ענין.
מעליך און אויף א פארזיכטי... אופן
קורצער, אזוי אזמען זאל תפיסה ...יטן

האט מען אויפגעדעקט א מצבה איז
~~[illegible]~~ דאס

האט מען שוין פיקסירט דאס ארט, אז די
דער ערד, דארף מען נאך פיקסירן די ל...
דער ערד. דאס קען מען טון דורך
פלעקער, וואס ווערן ארומגעגראבן אין ד...
מען קען שוין ארויפשטעלן אויף דעם

ווען מען האט אויף אזא אופן א בעה...
געגראבן ארויסגענומען און ווידער א...
די שורה און ... די דיסטאנץ פאר די...
מצבה איז צעבראכן אדער עס איז אפגעבראכ...
...זען די ווייטער צונויפשטעלן פון אזעלכן ...
אופן צונויפשטעלן דעם טעקסט. מצבות-שלעגער
אזא מין קלעבעכץ, וואס ווערט אפגעניצט פאר דעם צונויפ...

ען אויך אין אופן פון לייענען.

ילן זיך וועלן בילדן און זוכן א סיסטעמאטישע לעקטור

ט בעלעטריסטיק ווערט זייער פיל געלייענט ביאגראפיעס

אטור.

טריסטיק, איז דער ווערט פון געלעזענער ליטעראט

ייז איז דאס אפשר ניט נאר די שולד פון לעזער.

א רעזולטאט דערפון, וואס עס פעלן די ביכער, וועל

ינט געווארן.

ום. 4 דערוויסן מיר זיך למשל, אז פון די ארויס

אכן און אינהאלט וו... געלייענט אין ביבליאט

סטיק, וויסנשאפט ... רי און גראד אן

לייענזאל אין ... רא

אפט דערנ ... ום.

זאמלונג.

דער פארזיצער פון דעא קאמיסיע קען פנט"ל נעמען פון דער פארוואלטונג מיט בעראטונגס־רעכט.

11. ח ב ר י ם – געריכט.

דער חברים־געריכט באשט"ט פון די מיטגלידער. דער [illegible] דערל"דיקט סכסוכים פון חברים צווישן זיך און סכסוכים [illegible] מיט דער פארוואלטונג.

12. ק א מ י ס י ע ס .

אויף דורכצופירן באשטימטע ארבעט[illegible]גען דורך דער [illegible] געשאפן ווערן קאמיסיעס פון צווישן די מיטגלידער פון פ[illegible]

13. אויפל"זונג.

די אויפל"זונג פון פארבאנד קען געשען לויט א בא[illegible] געמ"נער פארזאמלונג מיט א קוואליפיצירטער מערה"ט פו[illegible] גלידער.

אין פאל פון אויפל"זונג קען דאס פארמעגן פון פאריבע[illegible] לויט א באשלוס פון דער אלגעמ"נער פארזאמלונג צו א[illegible]ער אינסטי־ טוציע.

ווילנע, גע[illegible]א, [illegible]ערץ [illegible]

און דערציילט אז סוף
ט. ער נעמט זיך דאן פאר
עסט חז ער שיקט איבער כר
א. א. די געסט 2 ווערט דאן
ייד פארזיכערט זיך, זאגט
ט זיין ארט די געסט 2.

זיך אין שטעטל ווידער
איז ווידער געקומען
א וואך נעמען אין די בא
ידאס פלעגט מען אבער אהמ

96

... ראַן אַ ... אין ...
... עשירישקע.
דרפט איש ...

... אין האָט באַשט... הע...ידיש־

27

...שטעלטער צ״ט ... ייז־
... אין יאָר 1934 געאָרבעט
... אים געוואָרפן אַ חשד אַ...
... אַז ער איז געווען ...
... איז ער דורך דער
... אין נ.ק.וו.ד. אין
... אין דער האַנדלס־
... דאָ האָט ער גענומען
... אַרויס איז ער אַנטלאָפן.
... ערשט מיט אייניקע וואָכן
... ם שפּעט גענומען זוכן באַ־
... שפּילן די ראָל פון אַ
... ...

... געלייקנט אין
... נאָר נישט לאַנג, האָט דער

... אַדרבא זאָל ער שאַפן אַ
... וועלן מיר זיי אַרויסגעבן

... דער צעטרייסלט און אויס־
... האָבן האָבן
... צו האָבן וואָס
... אַ ...

... מעטאָדן ער קלויבט

... ער פּראָוואָקאַטאָר אַזעף און

... שרייבן.

... די מאַכט פון ... קען